



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Vita, Et Gestis S. Francisci Xaverii È Societate Iesv Indiarvm Apostoli Libri Qvatvor

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1666

1. Ortus, patria, prima æcas Antonij Criminalis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10854



LIBER QVARTVS.

POSTREMVM dabit vitæ actum hic liber, quò Patres duo Indica Christianitatis Franciscus Xaverius, & Antonius Criminalis luculentius claruerunt: nec fas est eos scungere, quos loci, & causæ, & temporis coniungit ratio; alter Piscariæ incultam plagam Euangelij sattu primus auxit; iactam alter sementem suo primus sanguine rigauit, quæ irrigatio si desit, nunquam sat firmiter radices fidei credentium animis coalescunt. Ambo archetypa fuere, vitæ alter Apostolicæ, mortis alter, exempla; quamuis planè vterque sorte vtraque decorandus, si *qui diuidit singulis prout vult*, in campum Xauerij Criminalem, in Criminalis arenam Xaverium misisset.

I Natus est Siffæ Antonius, siue vt habent nomina Baptismi diptica Petrus-Antonius Criminalis; distat Parma is pagus leucis circiter tribus, estque ad Padum inter antiqua patrimonia Tertiorum, quos ditionis amplitudo, nobilitas sanguinis per longam seriem maiorum ducta, & armorum fama, tota Italia commendat. Patrem habuit Ioannem-Antonium Criminalem; matrem, Magdalenam de Gallis, ex S. Quirici oppido, honestissimum vtrumque inter suos, & ab re domesticâ commodè instructum. In lucem venit Februarij septimo; liberorum, & ipse septimus anno post sesquimillesimum vigesimo. Prima humanioris studij rudimenta, in patria posuit, in quo nactus Magistros, Sacerdotes, duos, probitate quam scientia meliores, pietate plus quam litteris profecit. Iamque tum clarè animaduersum est elaborari à Deo pueri animum, intento in beatos euentus oculo, & manu, quos illi pro sua liberalitate præparabat. Nam præter naturæ bonitatem æquabilitate mirabili castigatam, & motus animi sedatos, proinde gratiæ aduentanti maxime dociles; eum partæ virtutis in ea ætate tenebat gradum, vt narrarit nobis, eius olim cõæuus, tunc nonagenario senior, eas eius dotes, quæ sanctum iuuenem, & Angelo similem facerent; illibatam castimoniam splendorem, collectæ modestiæ pudorem verecundum: mores innocios, & cum grauitate quadam amabiles; contemptum rerum caducarum, vnis animi rebus, & vni acquiescentem Deo. His tum progressibus, tum annis auctus, ad maiora studia Parmam venit, vbi Scholam offendit Philosophiæ suo ambitu dignioris. Illic Faber, & Lainius, ex Ignatij sociis agebant, magistri animorum adeò fructuosi, vt scriberet Faber plus centum ciuibus eodem tempore Exercitia Ignatij tradidisse, ea
muta

I
Ortus, patria,
prima ætas
Antonij Cri-
minalis.

mutatione hominum etiam perditorum, quàm solet id genus machinæ
 obtinere; fuit in iis qui exercebantur Sacerdos Sissanus, Ioannes Ba-
 ptista Pezzanius (qui post in Societate religiosissime obiit) iis ille sacra-
 tis rebus feliciter captus, captator & ipse aliorum quos adduceret ad
 Fabrum, sagax & strenuus euasit; huic cum esset Criminalis, & popu-
 laris, & vsu domestico perfamiliaris, facile fuit persuadere, vt Fabrum
 viserent; quo primo congressu mutuis vtriusque virtutis nexibus, sic ir-
 retitus est alter ab altero, vt semper deinceps ille inter ipsos amor san-
 ctus mirifice creuerit. Torum Criminalis Fabro se tradidit; Faber iuue-
 nem finxit, qualem pro indolis eius præstantia, & pro sua in regendis
 animi peritia, de sua incude exire decuit. Sed fuit huius præcipuus
 artifex diuinus Spiritus, quem in dictatis à Fabro exercitiis tam abundè
 hausit, vt castitatem Deo perpetuam nuncuparet; primo Sacrorum Or-
 dinum initiaretur, & inflammaretur ardentibus studiis alienæ salutis,
 suæque in primis patriæ, cui primas debebat caritatis. Fabrum eò in-
 duxit & Lainium, quorum piis artibus renasci visa est; sed ipse multò
 beatus, cum sanctis interim, operariis duobus curiosius introspectis
 formam illorum quam suspiciebat statuit æmulari, sibi que quam posset
 sanctissime, proximis quammaximè vtilis viuere; cui vitæ instituto dum
 ascriberetur, tempus interea, piis operibus quam litteris acrius occu-
 pauit. Anno insequenti, qui fuit sæculi quadragesimus primus, ritè ac
 recens à Paulo III. Societatis sancita forma, pedes, & peregrini sche-
 mate Romam venit, vt Ignatio probandum se daret; qui domi aliquam-
 diu pro hospire habitum, capacem agnouit eius spei, quam in eo defixit
 maximam, futurum diuinis in rebus excellentem. Hic verò propediem
 admitti in Societatem dum expectat, adsunt à patre decrepito literæ,
 quibus nuntiabatur matris mors, & infimis precibus rogabatur, vt
 quantocyus rediret, illam enim iacturam duplicem, & mortuæ coniu-
 gis, & procul absentis filij sibi esse intolerabilem. Non putauit Ignatius
 negandam seni consolationem, quam & miseræ preces, & afflictissimi
 parentis iusta necessitas, tantoperè flagitabant, & erat iuuenis ea virtus,
 cui tuto credi experimentum posset atque anceps, paternæ domus ad-
 eundæ, absque periculo à Dei Domo aberrandi. Sualit igitur Sissam
 iret, satisfaceret illi officio pietatis, ac rediret, se illum confestim So-
 cietati adiuncturum, quin imo iam inde se illum in suis habere; dolens
 iussu, sed lætus promisso iuuenis, exin nec patrem habere, nec patriam,
 Dei esse domesticus, nullius præterea; versari cum suis in patria, velut
 in eremo, vel gente extranea, dumque illic subsistit, nec domo exire,
 nec adiri ab vilo, nec vllum omnino inuisere: satisfacere autem attoni-
 tis velut ad rem nouam, aiens non intelligere homines, quæ Dei sunt;
 nec reperturum qui sequi se vellent, multos potius qui secum trahere;
 si lucrari alios non posset, nolle saltem seipsum perdere. Quam vero
 mœroris consolationem parenti adhibuit, longe ab ea fuit, quam opinio-
 ne præceperat; filium expectarat, & Sanctum accepit; cessit reuerentiæ
 amor,

amor, & verbis Deo ac rationibus æternis filij mollitus pater, non sustinuit obstare illius proposito, Romam repetere festinanti: quatri duo igitur domi acto, breui prorsus ad videndum patrem nedum ab eius leuandum dolorem spatio, media hieme Romam iter relegit, vna comite patientia, vno diuinæ prouidentia commeatu, ruptoque magis omni propinquitatis vinculo quam soluto, nisi enim vt suos ad Deum prouheret alius, eorum nunquam meminerat, & iam è fratribus aliqui, singulariter soror, magnis arduisque itineribus ad excelsum virtutem nitentur. Itaque ad illos scribebat ardentis de diuinis & interioribus animi literas, quæ dum viueret asseruata, post mortem sunt venerationi, adeo vt, eius ex fratre filius scriptori commodatas ad excerptenda quæ vitæ illius adderet, repetierit ex eo non multo post, scribens videri sibi grandi bono carere, & noctes duas infomnem duxisse, quod orbatum se carissimo pignore sentiret.

2

Horrendo viso
ex fratre ne-
potem liberat.

Huius erat nomen Ioannes Dominicus Criminalis, & peculiaris valde causa venerationis in Sanctum patrum, cuius præsidium singulare, discrimen ingens illum docuerat, vt iuratus ipsemet affirmavit. Ægrotabat anno 1595. & iacentis vitam abiecerant medici, cum nocte quadam dum vigilat, flammam circa lectum videt horrendam erumpere, quæ momento cubiculum implet, media ex flamma dæmonem qui post circuitus aliquot in eum insiliens & minax vngulis, raptaturus ad inferos lacerum videbatur. Tam immani horrore extra se positum, nec Dei aut sancti vilius memorem, moxque vt putabat in ignem deturbandum, non deseruit Antonius, trementi ad latus alterum spectandum se dedit, serenus, & hilaris, brachioque arreptum timere vetuit, nam se illi adesse defensorem: post hæc amotum ab eo dæmonem in fugam vertit, premensque fugientem cubiculo exit, euauit etiam subito ille ignis, liberque iam ex his angustiis ægrotus, breui quidem planè confanuit: sed quod intererat maxime, quodque viso illo salubri monebatur, melior animo factus est. Porro Sanctam proba rectaque suadendi libertatem, ne paterna quidem reuerentia in Antonio minuit. Vlyssipone in Indiam profecturus hortatus est patrem fortibus literis ad confessionem vitæ totius antea, ad exuendum affectum addictiorem cogenda pecuniæ, quam virum deceret, animæ suæ sollicitum: subdebat vero. *Per Christum te obsecro id agamus vt videre nullo in beata illa ad quam conditi sumus patria possimus, in hac opinor nunquam in posterum visuri: saluti dum licet quærenda incumbamus, nec enim postmodum dicere iuerit, nunquam sic fore credidissim. Erit cum frustra cupiemus, quod præstare nunc vltro, & facile valeamus. Si quid usquam boni; si quid mihi iucundi gratificatus es, per Christum te oro, thesaurum illum ambias Iesum Christum, veros omnes thesauros se vno claudentem; nec te filiorum, aut filiarum mordax cura ab eo retardet; fortassis enim futurus es nobis omnibus superstes tamesi optarem nos omnes iam esse mortuos, crucifixos inquam, & sæculo mortuos.*

3

In Soc. admittitur, in Lusit. ad studia proficiscitur.

Romam mense Aprili ex patria ad S. Ignatium reuersus, in Societatem adsci